

втілення політики міністра в роботі апарату, 2) підготовка і надання міністру кваліфікованих політичних консультацій та порад [6, с.272].

Насамперед, заходи реформування повинні застосовуватися з урахуванням “індивідуальних” статусно-функціональних особливостей кожного окремого органу чи ланки відповідно до інтегрального наукового підходу.

Пріоритетним напрямком адміністративного реформування мають стати не стільки структурні зміни в системі державного управління та виконавчої влади, скільки зміна методів в цій системі. При цьому, на нашу думку, цілком виправданим видається часткове екстраполювання досвіду Франції, де після Другої світової війни державні адміністративні органи структурно залишалися майже незмінними, проте завдяки принциповому оновленню та санації методів державного управління та виконавчої влади вдалося досягти показових з точки зору сучасних демократичних цінностей результатів та прозорого механізму взаємодії державних органів із громадянами та їх об'єднаннями. До того ж, світова практика свідчить, що починати реформування адміністративної сфери саме з принципових засад та методів стратегічного та тактичного управління набагато менш ризиковано [5, с.155].

Список літератури: 1. Особливості виконавчої влади в пострадянській Україні /Під ред. О. О. Кордуна. К., 2000. 2. Загальна теорія держави та права / За заг. ред. В. В. Копейчикова. К., 1997. 3. Шаповал В. М. Конституційне право зарубіжних країн. К., 2001. 4. Концепція адміністративної реформи. К., 1998. 5. Бернар Гурне. Державне управління. Пер. з фр. В. Шовкун. К., 1993. 6. Органи державної влади України /За ред В. Ф. Погорілка. К., 2002.

Надійшла до редколегії 07.08.03

В.Ю. ШИЛЬНИК

ЩОДО ВИЧЛЕНЕННЯ ОКРЕМИХ ВИДІВ ЮРИСДИКЦІЙНИХ ПРОВАДЖЕНЬ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОЦЕСУ

Найважливішими елементами, що складають структуру адміністративного процесу, виступають адміністративно–процесуальні провадження. Вони співвідносяться з адміністративним процесом як категорії особливого та загального і входять до його структури як відособлений елемент. Аналізуючи наукові дослідження, присвячені проблемам юрисдикційних проваджень, можна зробити висновок, що організаційно–правові проблеми їх класифікації предметом окремого дослідження не були. Хоча зараз у вітчизняній і зарубіжній літературі проблемам удосконалення правового регулювання зазначеного інституту адміністративного права приділяється достатня увага. Питання структури адміністративно–юрисдикційного процесу як самостійного виду юридичного процесу дослідженні недостатньо. Найбільш детально описані в юридичній літературі тільки деякі із підвидів адміністративної юрисдикції, наприклад, провадження у справах про адміністративні правопорушення та дисциплінарні провадження. Таким чином виникає необхідність в подальшому дослідженні інших видів адміністративно–юрисдикційної діяльності. Предмет

запланованого дослідження – з'ясування видів юрисдикційних проваджень – безпосередньо пов'язаний з пріоритетними напрямками наукових досліджень у системі МВС України та підвищенням ефективності виконання практичних завдань у сфері адміністративної юрисдикції, що передбачені чинним адміністративно-процесуальним законодавством та основними напрямками адміністративно-правової реформи в Україні.

Слід відзначити, що деякі теоретичні аспекти правового регулювання адміністративної юрисдикції розглядалися в працях М.М. Тищенко, О.І. Остапенка, Л.Л. Попова, А.О. Селіванова, Ю.О. Тихомирова, О.П. Шергіна та ін. Разом з цим, в існуючих працях питання особливості адміністративно-юрисдикційного процесу досліджувались фрагментарно або в контексті ширшої адміністративно-правової проблематики, без комплексного підходу. У науці адміністративного права і досі немає однозначного підходу щодо виділення окремих юрисдикційних проваджень та з'ясування їх загальних та спеціальних ознак. Отже, завдання даного дослідження полягає тому, щоб на основі чинного законодавства України та узагальнень практики його реалізації визначити сутність та поняття адміністративно-юрисдикційного процесу, здійснити характеристику окремих видів юрисдикційних проваджень, а також в розробці конкретних практичних рекомендацій та наукових пропозицій щодо розвитку й удосконалення зазначеного виду процесуальної діяльності.

Виділення окремих проваджень у рамках адміністративного процесу обумовлено рядом чинників. Передусім, кожне провадження характеризується власною метою і колом завдань, що вирішуються для досягнення цієї мети. Дійсно, мета провадження в справах про адміністративні правопорушення одна, а провадження по скаргах громадян – зовсім інша. Відповідно, потрібно розрізнявати і цілі адміністративно-юрисдикційних проваджень. Поділ адміністративного процесу на відповідні процесуальні провадження відображає об'єктивну потребу суспільного розподілу праці і спеціалізації діяльності різного роду суб'єктів, уповноважених здійснювати таку діяльність. При цьому виділення конкретних проваджень у рамках адміністративного процесу пов'язано і з необхідністю регулювання певних якісно однорідних суспільних відносин, що складаються в адміністративно-процесуальній сфері і набувають, таким чином, характеру процесуальних правовідносин [1, с.16–17].

Структура адміністративної юрисдикції, як і структура традиційних видів правозастосовчих процесів (кримінального, цивільного) являє собою сукупність проваджень, кожне з яких має своєрідне функціональне призначення та стадії. Одним із основних критеріїв видового підрозділення юрисдикційної діяльності є галузевий. Загальні засади галузевої приналежності юрисдикції закріплені в Конституції України [2, Розділ VIII]. Окрім вказаних у Конституції України юрисдикцій, в літературі виділяється також і дисциплінарна юрисдикція [3, с.29]. Залежно від характеру правовідносин, виду правових конфліктів і юридичних санкцій процедури розгляду юридичної справи як в літературі, так і в законодавстві поділяються на: консти-

туційну, кримінально-правову, цивільно-правову, адміністративну, дисциплінарну та арбітражну юрисдикції [4, с.67]. Зазначені вище юрисдикційні провадження мають цілий ряд загальних ознак (елементів), але кожне із них за своєю правовою природою, механізмом реалізації та іншими галузевими ознаками представляє певну, обособлену правову систему. Але це не виключає виділення, наприклад, в структурі адміністративної юрисдикції певних своєрідних юрисдикційних проваджень.

Один із класиків адміністративного процесу А.П. Шергін, виділяючи основні ознаки такого поняття, як «вид юрисдикції», зазначає: «Самостійним видом юрисдикції виступає діяльність по розгляду і вирішенню справ, предметом яких є певні правопорушення (правові спори), яка має своєрідне нормативне регулювання, визначену законом систему органів, які її здійснюють, спеціальну процедуру» [3, с.29]. Усім цим ознакам відповідають кримінальна, цивільна, арбітражна та адміністративна юрисдикції. А.П. Шергін адміністративну юрисдикцію поділяє на наступні види: а) вирішення скарг громадян на діяльність державних і громадських органів та їх посадових осіб; б) розгляд справ про адміністративні правопорушення [3, с.29–30].

Іншої точки зору притримуються А.П. Альохін і Ю.М. Козлов. Вони вважають, що адміністративна юрисдикція складається із адміністративних проваджень, які складають «базову характеристику адміністративної юрисдикції» [5, с.262]. Вони зазначають відмінні ознаки між провадженнями, як за суб'єктом юрисдикційних повноважень, так і за предметом (об'єктами). У зв'язку з цим вони виділяють: провадження в справах про адміністративні правопорушення; дисциплінарне провадження; провадження у скаргах; узгоджене провадження.

В юридичній літературі зустрічаються і більш розширені класифікації адміністративно-юрисдикційних проваджень. Так, С.Н. Махіна виділяє наступну структуру адміністративно-юрисдикційного процесу: а) провадження у справах про адміністративні правопорушення; б) провадження по застосуванню адміністративно-відновлюючих заходів; в) дисциплінарне провадження; г) провадження по встановленню нагляду за особами, звільненими із місць позбавлення волі; д) юрисдикційні процедури по застосуванню заходів припинення; е) юрисдикційні процедури по застосуванню адміністративно-попереджувальних заходів [6, с.115].

Розширену класифікацію видів адміністративних проваджень надає також і В.К. Колпаков, до яких він відносить: а) провадження по застосуванню заходів примусу в державному управлінні; б) дисциплінарне провадження; в) провадження у справах про адміністративні правопорушення; г) провадження по застосуванню заходів матеріального впливу [7, с.328–329].

Наприклад автори підручника «Адміністративне право України» за редакцією професора Ю.П.Битяка до адміністративно-юрисдикційних проваджень відносять: провадження по скаргах громадян; дисциплінарне провадження; провадження по застосуванню заходів адміністративного попередження та припинення; провадження в справах про адміністративні правопорушення [8, с.193].

У свою чергу А.Б. Пешков виділяє наступні юрисдикційні провадження: 1) про розгляд справ про застосування заходів адміністративного припинення; 2) застосування адміністративно-попереджувальних заходів; 3) застосування заходів адміністративної відповідальності; застосування заходів дисциплінарної відповідальності [9, с.123].

Заслуговує на увагу класифікація, яка надана В.Г. Розенфельдом і В.В. Серьогіною. Так, вони виділяють:

1) провадження, пов'язані з розглядом індивідуальних адміністративних спорів (розгляд за участю представників органів виконавчої влади, профсоюзів, трудових колективів колективних трудових конфліктів, розгляд представниками виконавчої влади, місцевими адміністраціями скарг громадян, а також розгляд судами (суддями) скарг на незаконне порушення прав, свобод та інтересів громадян. Правові акти і дії органів влади, місцевого самоврядування, посадових осіб і громадських організацій);

2) провадження по застосуванню заходів державного примусу (застосування таких заходів, як примусова госпіталізація інфекційних та венерично хворих осіб, примусове лікування, адміністративний нагляд і т.д.)

3) провадження в справах про адміністративні правопорушення;

4) провадження в справах про порушення митних правил [10, с.11–138].

«При визначенні структури адміністративно-юрисдикційного процесу необхідним є науковий аналіз характерних особливостей кожного із видів адміністративно-юрисдикційного провадження, що представляють собою широкий комплекс своєрідних (специфічних) адміністративно-правових норм та правовідносин» – зазначає М.Я. Масленников [11, с.72]. Необхідно зазначити і те, що питання про види адміністративно-юрисдикційної діяльності залишаються дискусійними, єдиної концепції з цього приводу не вироблено. Окрім того, у юридичній літературі зустрічаються суперечні погляди щодо віднесення до адміністративної юрисдикції заходів адміністративного примусу та дисциплінарного провадження [6, с. 114].

Таким чином, дослідження проблем виділення окремих видів юрисдикційних проваджень дає змогу зробити наступні висновки:

1. Юрисдикційні провадження мають цілий ряд загальних ознак (елементів), але кожне із них за своєю правовою природою, механізмом реалізації та іншими галузевими ознаками представляє певну уособлену правову систему, що не виключає виділення, наприклад, в структурі адміністративної юрисдикції певних своєрідних юрисдикційних проваджень.

2. Видами адміністративно-юрисдикційних проваджень є такі: провадження у справах про адміністративні правопорушення, провадження за скаргами громадян, дисциплінарне провадження.

3. Термін «вид юрисдикції» виступає як родове поняття, яке визначає вид державної діяльності з її специфічними цілями і завданнями, характером регулювання правовідносин та способом їх регулювання.

Сформульовані вище висновки можуть бути основою для подальшої розробки проблем юрисдикційних проваджень, а саме: визначення нових напрямків розвитку та удосконалення зазначеного виду процесуальної діяльності; дослідження особливості становлення та розвитку інституту адмі-

ністративно–процесуальної діяльності в Україні; аналізу змісту юрисдикційних проваджень; з'ясування компетенції органів внутрішніх справ та їх посадових осіб, як суб'єктів адміністративної юрисдикції; дослідження розмежування понять «адміністративна юстиція» та «адміністративна юрисдикція» та інших перспективних досліджень у сфері адміністративного процесу.

Список літератури: 1. Бандурка А.М., Тищенко М.М. Адміністративний процес: Учебник. Х., 2001. 2. Конституція України // Відомості Верховної Ради України 1996. № 30. Ст.141. 3. Шергин О.П. Административная юрисдикция. М., 1979. 4. Салигин В.П. Процессуальные правоотношения. М., 1983. 5. Алехин А.Н., Козлов Ю.М. Административное право Российской Федерации. М., 1994. Часть 1. 6. Махина С. Н. Управленческий и административный процессы: проблемы теории и перспективы правового регулирования: Дис. канд. ... юрид. наук: 12.00.02. / Воронежский государственный университет. Воронеж, 1998. 7. Колпаков В.К. Адміністративне право України: Підручник. К., 1999. 8. Адміністративне право України: Підручник / За ред. Ю.П. Битяка. Х., 2000. 9. Пешков А.Б. Проблемы административно–правового метода регулирования советских общественных отношений. Иркутск, 1974. 10. Розенфельд В.Г., Серегина В.В. Административное принуждение. Воронеж. 1996. 11. Вакуленко А. Н. Методы регулирования административно–правовых отношений. М., 1981.

Надійшла до редколегії 04.07.03

В.Г. Кундеус

ПОНЯТТЯ ВИКРАДЕННЯ ЛЮДИНИ

Одним із злочинів, що поширилися останнім часом, є викрадення людини. У цій статті зроблено спробу визначення поняття викрадення людини як явища, що потребує кримінально–правової заборони.

У діючому кримінальному законодавстві існує ст.146 КК України «Незаконне позбавлення волі або викрадення людини», яка передбачає вчинення цього злочину в двох формах: 1) незаконне позбавлення волі; 2) викрадення людини. Але дефініція, яка б розкривала сутність поняття «викрадення людини» не передбачена. В юридичній літературі відсутня однастайність у визначенні сутності поняття «викрадення людини». Одні науковці розглядають викрадення людини як заволодіння. Так В.В Сташис, М.І. Бажанов [1, с.218], вважають, що відбувається таємне чи відкрите заволодіння потерпілим шляхом обману, зловживання довірою, а іноді погроз і насильства; колектив авторів Науково–практичного коментаря до Кримінального кодексу України – «викрадення людини – це протиправне таємне чи відкрите заволодіння людиною шляхом застосування насильства або обману» [2, с.110]; М.І. Хавронюк, – заволодіння людиною, яке може бути здійснене як відкрито – шляхом грабежу чи розбою; таємно – шляхом обману чи зловживання довірою, а також у результаті вимушено–добровільної передачі її винному під погрозою насильства над її батьком, усиновителем, опікуном, вихователем тощо, або під погрозою насильства над особами, близькими для останніх або розголошення відомостей, що їх ганьблять, пошкодження чи знищення їх майна [3, с.341]; колектив авторів